

PIN-studien

-om psykisk helse, internett og nettmobbing blant ungdom

Det helsevitenskapelige fakultet

Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord (RKBU Nord)

2017

Ane Sætrum, Kjersti Bergum Kristensen, Aida Babaii, Henriette Kyrrestad Strøm og Sturla Fossum

Rapport for Nord-Norge

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn	5
Metode.....	1
Resultater	1
Oppsummering og konklusjon	11
Referanser	13

RKBU Nord rapport 2 2018

PIN-studien – psykisk helse, internett og nettmobbing blant ungdom.

Prosjektleder

Sturla Fossum

Forfattere

Ane Sætrum, Kjersti Bergum Kristensen, Aida Babaii,
Henriette Kyrrestad Strøm og Sturla Fossum

ISBN: 978-82-93031-52-9

Illustrasjonsfoto, forside: Colourbox

Antall sider

13

Dato

12.12.2017

Sammendrag

Denne rapporten inneholder resultater fra en spørreskjemaundersøkelse blant ungdomsskoleelever i Nord-Norge. Spørreundersøkelsen inngår som en del av en større studie (PIN-studien) som har som formål å undersøke sammenhengen mellom psykisk helse, internettbruk og nettmobbing blant ungdom. Studien vil kunne gi økt kunnskap om faktorer som påvirker nettmobbing i relasjon med mental og psykosomatisk helse. Studien vil kunne ha implikasjoner både for fremtidige tiltak mot mobbing- og nettmobbing og politiske føringer for skole og helsesektoren som er ansvarlig for tidlig identifisering og forebyggende programmer. Denne rapporten er ment som en tilbakemelding til deltakere, skoleiere, fagpersoner og kommunen.

Mer informasjon om PIN-studien finner du her: www.uit.no/pinstudien

Bakgrunn

PIN-studien - (psykisk helse, internett og nettmobbing blant ungdom) utføres av Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord som har som oppgave å utvikle, kvalitetssikre og forvalte kunnskap om barn og unges psykiske helse i Nordland, Troms og Finnmark. For utfyllende informasjon om prosjektet, se www.uit.no/pinstudien.

Prosjektet er en epidemiologisk studie som har som mål å undersøke sammenhengen mellom psykisk helse, internettbruk og nettmobbing blant ungdom. Mobbing er generelt en stor bekymring når det gjelder negativ påvirkning av psykisk helse (Sourander og kolleger, 2010; Undheim & Sund, 2010).

Nesten alle barn og unge har tilgang til internett i dagens samfunn, både i fritiden og skoletiden. Det finnes mye kunnskap rundt omfang av mobbing og nettmobbing, men det er behov for økt kunnskap om sammenhengen mellom nettbruk og psykisk helse blant ungdom, både for ungdommene selv, skolemiljøet og samfunnet forøvrig. Forskning på nettmobbing har vært kritisert da det finnes lite sammenlignbare data. Denne studien vil inngå som en del av et større internasjonalt forskningsprosjekt. Ni ulike land gjennomfører samme spørreundersøkelse som vil gi denne norske studien et multinasjonalt sammenlikningsgrunnlag.

En stor takk rettes til rektor og lærere for å legge til rette for undersøkelsen og ikke minst alle elevene som har besvart spørsmålene!

Metode

Alle ungdomsskoler i Nordland, Troms og Finnmark ble via rektor/enhetsleder invitert til å delta i PIN-studien. Dersom rektor/enhetsleder ønsket at deres skole skulle delta ble det sendt ut informasjonsskriv til elevenes foresatte som aktivt måtte samtykke til at deres ungdom kunne delta i studien. Deltakerne besto av elever på ungdomsskoletrinnet. Besvarelsen av det elektroniske spørreskjemaet (Qualtrics) ble gjennomført i elevenes skoletid hvor lærer/kontaktlærer var tilstede. Spørsmålene i spørreskjemaet omhandlet ulike områder som, f.eks. deltakernes fysiske og psykiske helse, rusbruk, mobbing, nettmobbing, internettbruk, opplevd trygghet på skolen, fravær på skolen m.m. De fleste spørsmål besto av en fire-punkts svarskala som rangerer fra ”aldri” til ”nesten daglig”. Studien er godkjent av Regional etisk komité (REK).

Resultater

Totalt ble 220 skoler invitert til å delta i PIN-studien og 76 skoler takket ja til deltagelse. Av totalt 5192 aktuelle elever var det 2080 elever som besvarte spørreskjemaet. Svarprosenten var dermed på 40 %. Deltakerne i studien var 50 % jenter og 50 % gutter, hvorav 39 % gikk i 8. klasse, 30 % gikk i 9. klasse, og 31 % gikk i 10. klasse. Totalt 79 % tilhørte Nordland fylke, 7 % tilhørte Troms fylke, og 14 % tilhørte Finnmark fylke. I utvalget var det 93 % som rapporterte norsk bakgrunn, 6 % med samisk bakgrunn, 2 % med kvensk bakgrunn og 11 % oppga annen bakgrunn. Det var mulig å krysse av for mer enn én bakgrunn.

Nedenfor presenteres resultatene fra noen utvalgte spørsmål som ble stilt i PIN-studien. De fleste resultatene er basert på antall og prosent av elevene som har svart. Prosentandelene som oppgis er rundet av til nærmeste hele tall.

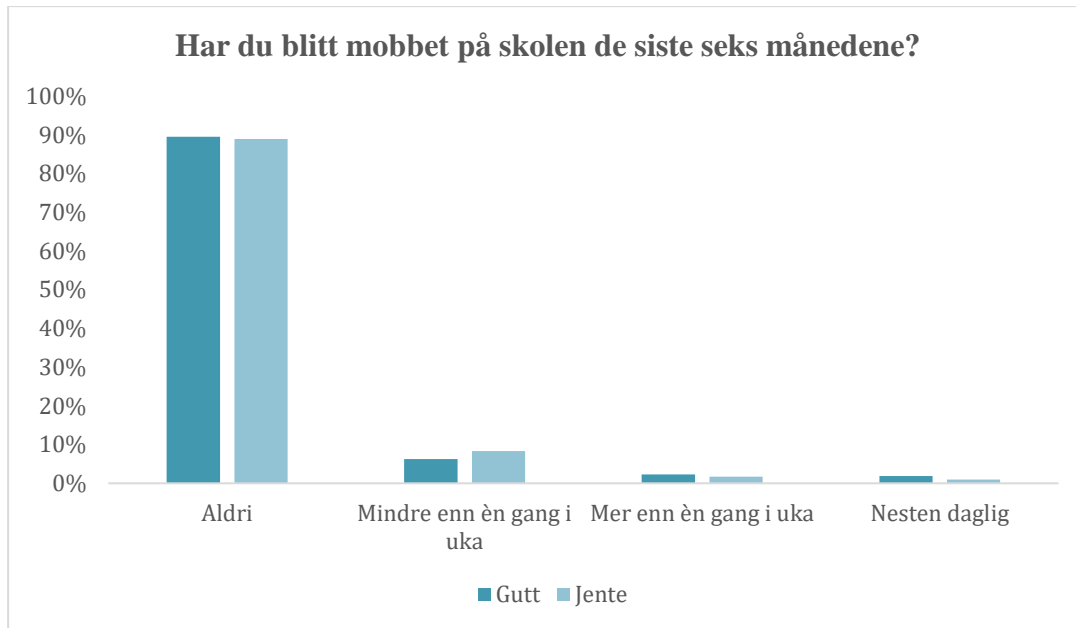
Tabell 1. Mobbing

Mobbing er når man gjentatte ganger og over tid blir utsatt for negative og sårende handlinger fra en eller flere elever. Mobbing kan forekomme ofte eller sjeldent. Mobbing kan være verbal (som trusler og å kalle ved navn), fysisk, (som slag, spytting, lugging) eller psykologisk (som ryktespredning, utfrysing)

1. $n = 2055$		Mindre enn	Mer enn	Nesten
	Aldri	én gang i uka	én gang i uka	daglig
1.1 – Har du blitt mobbet på skolen de siste seks månedene?	89 % 1834	7 % 150	2 % 41	2 % 30
1.2 – Har du blitt mobbet på andre plasser enn skolen de siste seks månedene?	92 % 1839	6 % 115	1 % 29	1 % 18
1.3 – Har du mobbet andre på skolen de siste seks månedene?	96 % 1975	3 % 61	0,5 % 8	0,5 % 11
1.4 – Har du mobbet andre på andre steder enn skolen de siste seks månedene?	97 % 1998	2 % 43	0,3 % 7	0,3 % 7

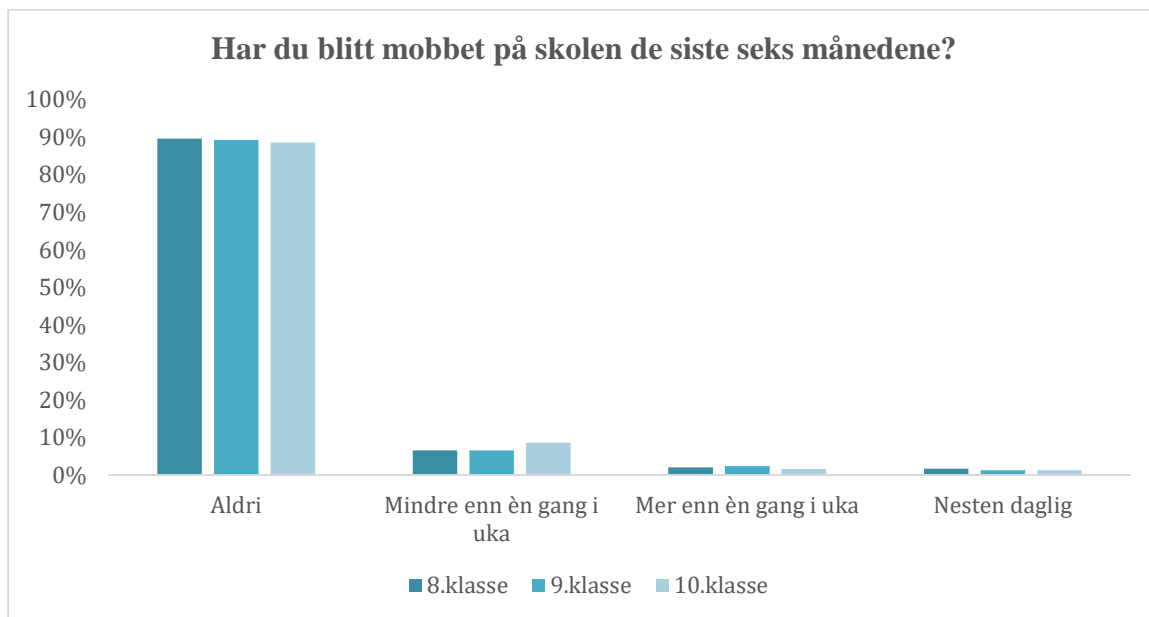
Av de med norsk bakgrunn oppga 3 % av elevene ($n = 59$) å ha blitt mobbet mer enn én gang i uka eller mer. Av de med samisk bakgrunn oppga 9 % ($n = 10$) å ha blitt mobbet mer enn én gang i uka eller mer.

Figur 1. Fordelingen av mobbing hos gutter og jenter

Som illustrert i Figur 1 var det ingen store forskjeller blant jenter og gutter i hyppighet av mobbing.

Figur 2. Fordelingen av mobbing på klassetrinn

Som illustrert i Figur 2 var det ingen større forskjeller i hyppigheten av mobbingen på skolen på de tre klassetrinnene.

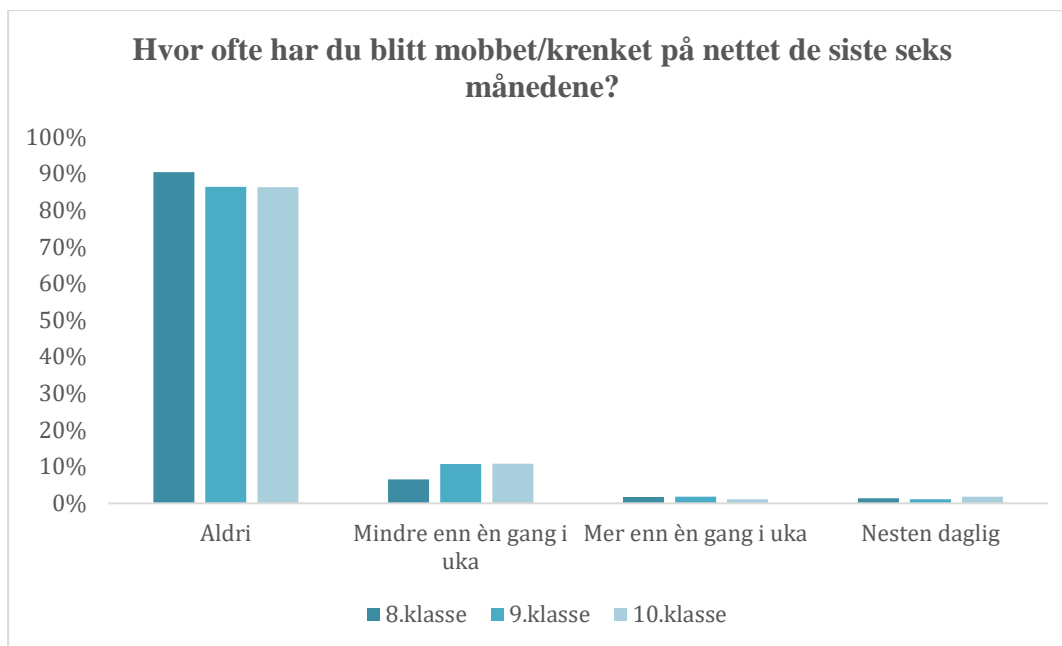
Tabell 2. Nettmobbing

Nettmobbing er når noen gjentatte ganger krenker en annen person på nett/online. Vanlige måter å mobbe, hetse eller trakassere på nettet kan være å sende sårende eller stygge meldinger og bilder direkte til en person, eller spre det slik at mange kan se det.

2.	<i>n</i> = 1907	Aldri	Mindre enn én gang i uka	Mer enn én gang i uka	Nesten daglig
2.1	– Hvor ofte har du blitt krenket/mobbet på nettet de siste seks månedene?	88 % 1680	9 % 175	2 % 28	1 % 23
2.2	– Hvor ofte har du krenket/mobbet andre på nettet de siste seks månedene?	96 % 1830	3 % 54	<1 % 9	<1 % 7

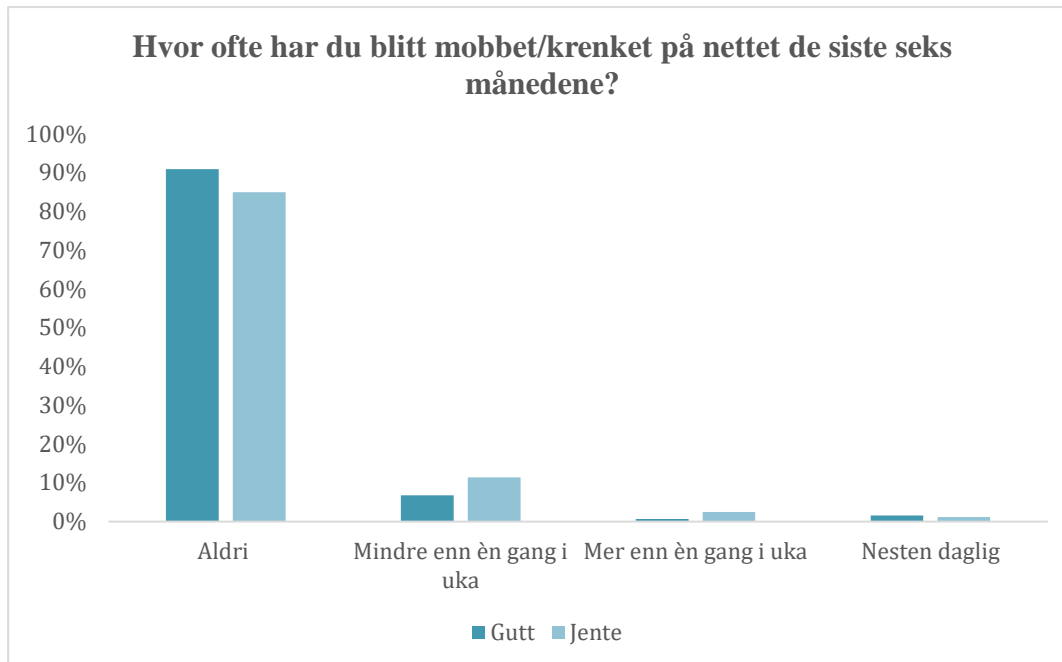
Av de med norsk bakgrunn oppga 3 % (*n* = 51) å ha blitt nettmobbet mer enn én gang i uka eller oftere. Av de med samisk bakgrunn oppga 7 % (*n* = 8) at de har blitt mobbet på nett mer enn en gang i uka eller oftere.

Figur 3. Fordeling av nettmobbing på klassetrinn

Som illustrert i Figur 3 var det ingen uttalte forskjeller i hyppigheten av nettmobbing på skolen på de tre klassetrinnene.

Figur 4. Fordeling av nettmobbing etter kjønn

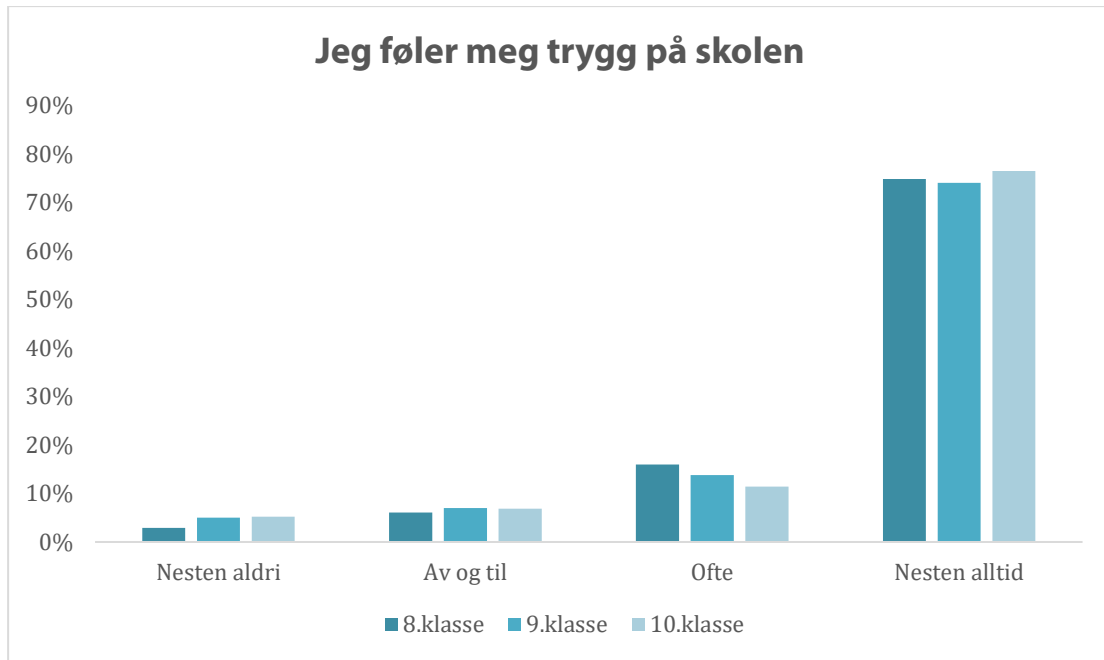
Som illustrert i Figur 4 var det ingen store forskjeller blant jenter og gutter i hyppighet av nettmobbing.

Tabell 3. Opplevd trygghet på skolen

3.	Nesten aldri	Av og til	Ofte	Nesten alltid
3.1 – Jeg føler meg trygg på skolen	4 % 74	6 % 118	14 % 259	76 % 1441
3.2 – Jeg føler at lærerne bryr seg om meg	6 % 108	14 % 266	31 % 580	49 % 931
3.3 – Hvor ofte prøver en lærer eller annen voksen å stoppe det når en elev blir mobbet?	9 % 166	19 % 349	30 % 553	42 % 788
3.4 – Hvor ofte prøver andre elever å stanse det når en medelev blir mobbet?	13 % 243	29 % 544	31 % 584	26 % 488

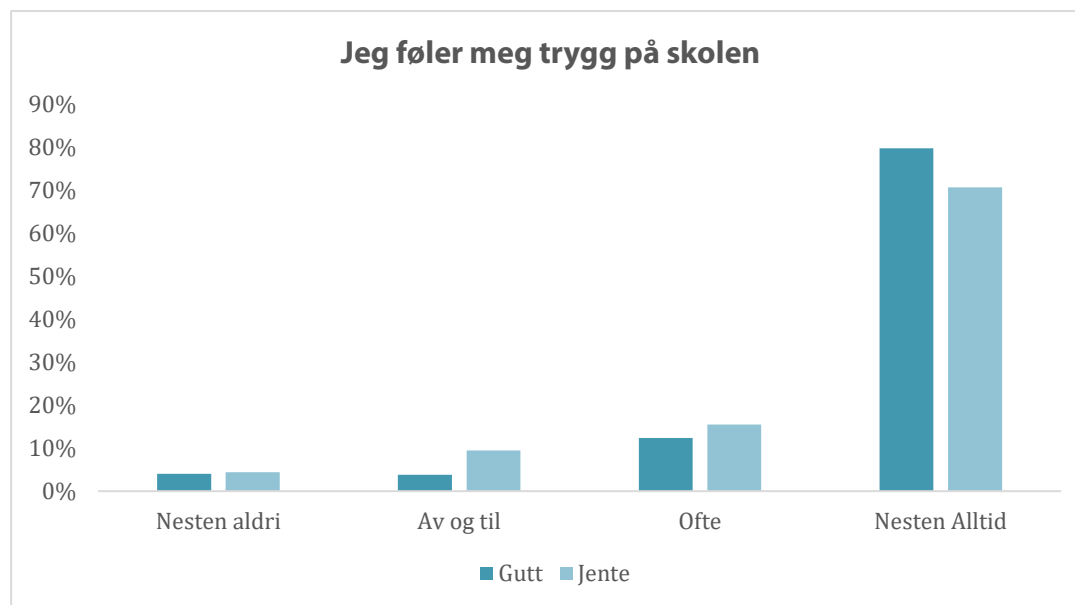
Av de med samisk bakgrunn oppga 82 % av elevene at de ”ofte” eller ”nesten alltid” føler seg trygg på skolen. Av elevene med norsk bakgrunn oppga 90 % det samme.

Figur 5. Fordeling av opplevd trygghet etter klassetrinn

Som illustrert i Figur 5 var det ingen større forskjeller i hyppigheten av opplevd trygghet på skolen på de tre klasstrinnene.

Figur 6. Fordeling av opplevd trygghet etter kjønn.

Som illustrert i Figur 6 var det ingen store forskjeller blant jenter og gutter i å føle seg trygg på skolen. Det kan allikevel være verdt å merke seg at det er noen færre jenter som nesten alltid følte seg trygg på skolen.

Tabell 4. Fravær fra skolen

	Ingen	1-4 dager	5-7 dager	Mer enn 8 dager
I løpet av de siste 3 månedene, hvor mange hele dager med ugyldig fravær hadde du?	77 % 1733	9 % 204	1 % 23	0,8 % 20

Tabell 5. Fordeling av rapportert mobbing, nettmobbing og opplevd trygghet på skolen blant elever med og uten ugyldig fravær

	Elever med ugyldig fravær	Elever uten ugyldig fravær
Mobbet:		
<i>Aldri</i>	81 %	90 %
<i>Mindre enn én gang i uka</i>	11 %	7 %
<i>Mer enn én gang i uka</i>	3 %	2 %
<i>Nesten daglig</i>	5 %	1 %
Nettmobbet:		
<i>Aldri</i>	76 %	90 %
<i>Mindre enn én gang i uka</i>	16 %	8 %
<i>Mer enn én gang i uka</i>	4 %	1 %
<i>Nesten daglig</i>	4 %	1 %
Jeg føler meg trygg på skolen:		
<i>Nesten aldri</i>	10 %	3 %
<i>Av og til</i>	13 %	6 %
<i>Ofte</i>	15 %	14 %
<i>Nesten alltid</i>	62 %	77 %

Sammenheng mellom mobbing og trygghet på skolen.

Det var en sterk sammenheng mellom å bli mobbet og å føle seg trygg på skolen. Blant de som ikke var utsatt for mobbing på skolen var det 9,9 % som følte seg utrygg på skolen. Tilsvarende var det 42,4 % av de som var utsatt for mobbing som også følte seg utrygg på skolen. Når dette ble statistisk testet, viste det en signifikant sammenheng mellom å bli utsatt for mobbing og det å ikke føle seg trygg på skolen ($\chi^2(1) = 69.7, p < = .001$).

Oppsummering og konklusjon

Av de 5192 ungdomskoleelevene som ble invitert til å delta i PIN-studien var det 2080 elever fordelt på 76 skoler (40 %) som besvarte spørreskjemaet. Det er vanskelig å si hvor mange av de elevene som ble invitert til å delta i studien som fikk en reel mulighet til å delta. Rektorene og lærerne ved skolene har hatt ansvaret for å gjennomføre studien med elevene, og hvordan disse har fulgt opp dette vil trolig variere i ulik grad. Svarprosenten i studien (40 %) er moderat til god, og tilsvarer gjennomsnittlig svarprosent i sammenlignbare frivillige, anonyme, skoleundersøkelser.

Resultatene av denne studien viste at majoriteten av ungdomsskoleelevene i Nord-Norge i liten grad opplever å bli mobbet eller nettmobbet. Det var svært små forskjeller i resultatene mellom gutter og jenter, og i resultatene mellom elever på ulike klassetrinn. I forhold til mobbing og etnisk tilhørighet var det noen flere samiske ungdommer som rapporterte om at de ble utsatt for mobbing sammenlignet med norske ungdommer. Det er viktig å presisere at størrelsen på utvalget av samiske elever var lavt, og at det derfor vil medføre usikkerhet i hvilken grad resultatene er representative for hele gruppen.

Det var 4 % av ungdommene ($n = 71$) som rapporterte at de ble mobbet flere ganger i uka eller daglig på skolen. En prosent oppgir å ha mobbet andre elever på skolen like ofte. Dette gjaldt i like stor grad jenter som gutter og fordelingen av mobbing var jevnt fordelt på de tre klassetrinnene. Forekomsten av mobbing i PIN-studien på sammenfaller med andre undersøkelser blant ungdomsskoleelever. I elevundersøkelsen for 2016 var det i alt 2,6 % av det totale utvalget som rapporterte at de var utsatt like hyppig for mobbing. På ungdomstrinnet viser elevundersøkelsen at forekomsten av å bli utsatt for mobbing to til tre ganger i måneden eller oftere en variasjon fra 4,5 % til 5,4 % (Wendelborg, 2017).

I PIN-studien rapporterte 3 % av ungdommene å ha blitt nettmobbet flere ganger i uka eller nesten daglig. I elevundersøkelsen for 2016 var det i alt 0,9 % av det totale utvalget som rapporterte at de var utsatt like hyppig for nettmobbing. På ungdomstrinnet viser elevundersøkelsen at forekomsten av å bli utsatt for nettmobbing to til tre ganger i måneden eller oftere en variasjon fra 1,3 % til 3,2 % (Wendelborg, 2017). Omfanget av nettmobbing blant nord-norske ungdommer sammenfaller også med forekomst av nettmobbing blant ungdomsskoleelever i Oslo og Akershus (Strøm og kolleger, 2016). Blant elevene som deltok i PIN-studien oppga ca. 1 % å mobbe andre ukentlig eller mer på nett. Dette er en noe høyere forekomst sammenlignet med elevundersøkelsen som viser en variasjon fra 0,1 % til 1,0 % mellom elever på ungdomsskoletrinnet som utøver nettmobbing to til tre ganger i måneden

eller mer (Wendelborg, 2017). PIN-studien viste også at elever som ble utsatt for nettmobbing i høyere grad rapporterte ugyldig skolefravær.

Tilliten til at lærerne vil stanse mobbing er ikke like stor blant alle elevene. Det var 28 % som rapporterte at lærere ”nesten aldri” eller bare ”av og til” griper inn overfor mobbing. Det er bekymringsfullt at elevenes tillit til at skolen griper inn er såpass lav. Skolen er den arenaen som ungdommene opplever hyppigst å bli utsatt for mobbing og denne studien viser at mobbing er en vesentlig årsak til at flere av ungdommene føler seg utrygge på skolen.

De fleste av elevene rapporterte at de følte seg trygg på skolen. Det var allikevel 10 % av elevene ($n = 192$) som ”nesten aldri” eller bare ”av og til” følte seg trygge på skolen. Resultatene viste at det var elever med ugyldig fravær (23 %) som i særlig grad opplevde dette. Til sammenligning var det færre av elevene uten ugyldig fravær (9 %) som følte seg utrygg på skolen. Ugyldig fravær er med andre ord en god markør for opplevd trygghet på skolen blant ungdomsskoleelevene.

Oppsummert viser PIN-studien en tydelige sammenheng mellom det å ha bli utsatt for mobbing og opplevd trygghet blant elevene på skolen, samt sammenheng mellom å ha blitt utsatt for nettmobbing og ugyldig skolefravær. Elevene rapporterer varierende grad av tillitt til at lærerne eller andre voksne kan stoppe mobbing noe som kan være nyttig for skolene å ta med seg i arbeidet mot mobbing. I tiden fremover vil det publiseres vitenskapelige artikler med ulike funn og sammenhenger med samtlige data fra PIN-studien. Dette vil gjøres tilgjengelig på nettsiden www.uit.no/pinstudien.

Vi takker så mye for ett godt samarbeid og deres velvilje til å bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget om ungdom i Nord-Norge sin skolehverdag!

Referanser

Sourander, A., Brunstein Klomek, A., Ikonen, M., Lindroos, J., Luntamo, T., Koskelainen, M., . . .

Helenius, H. (2010). Psychosocial risk factors associated with cyberbullying among adolescents: a population-based study. *Archives of General Psychiatry*, 67, 720-728.

Strøm, H. K., Martinussen, M., Mabile, G., Fossum, S., Adolfsen, F., & Kuposov, R. (2016).

Longitudinal trends for cyberbullying among junior high school students in Norway. Poster presentation on the 21st of April 2016 on Cyberbullying a challenge for researchers and practitioners: Prevention and intervention in Gothenburg, Sweden and paper in preparation.

Undheim, A. M. & Sund, A. M. (2010). Prevalence of bullying and aggressive behavior and their relationship to mental health problems among 12- to 15-year-old Norwegian adolescents. *European child and adolescent psychiatry*, 19, 803-811.

Wendelborg, C. (2017). *Mobbing og arbeidsro i skolen Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2016/17*. NTNU Samfunnsforskning, Trondheim.